

Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Cumhuriyet Savcısı veya Kolluk Amiri Tarafından Verilen Adli Arama Kararının Hâkim Onayına Sunulması^(*)

*Submission of the Judicial Search Decision Given by the Public Prosecutor
or the Law Enforcement Chief to the Approval of the Judge
in Turkish Criminal Procedure Law*

Oğuzhan SAPAN

Hâkim

İstanbul Anadolu Adliyesi

Anahtar Kelimeler

*Adli Arama,
Arama Kararının
Hâkim Onayına
Sunulması,
Aramanın
Onaylanması,
Yasama İhmali,
Anayasa'nın Doğrudan
Uygulanabilirliği.*

Keywords

*Judicial Search,
Submission of the
Search Warrant to the
Judge's Approval,
Approval of the
Search,
Legislative Neglect,
Direct Applicability of
the Constitution.*

Öz

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK), Anayasa'nın koymuş olduğu ilkeler doğrultusunda adli arama ve elkoyma konularını düzenlemektedir. Hâkim kararı olmadan yetkili merciin kararı ile arama yapılması durumunda bu kararın hâkimin onayına sunulması yönündeki Anayasa hükümlerine CMK'da yer verilmemiştir. Bu nedenle hâkim tarafından arama kararının onaylanmasına ilişkin karar verilmesinin gerekli olup olmadığı doktrin ve yargı kararlarında tartışmalıdır. Doktrinde bir kısım yazar, bu halde verilen arama kararının hâkim onayına sunulmasının gerekli olmadığını belirtmiştir. Bir kısım yazar da Anayasa hükümlerinin doğrudan uygulanma kabiliyeti bulunduğunu ifade ederek arama kararının hâkim onayına sunulması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Yüksek yargı kararlarına bakıldığında, ilk derece mahkemelerinin bu konu ile ilgili olarak yapmış olduğu yorumların inceleme dışında kaldığı görülmektedir. Bu çalışmada doktrindeki görüşler ve yargı kararları değerlendirilecektir.

Abstract

Code of Criminal Procedure No. 5271 (CMK) regulates judicial search and seizure issues in line with the principles laid down by the Constitution. In the case of a search by the decision of the competent authority without a judge's decision, the constitutional provisions that this decision is submitted to the approval of the judge are not included in the CMK. For this reason, whether it is necessary to give a decision to approve the search warrant by the judge is debatable in doctrine and judicial decisions. In the doctrine, some authors stated that it is not necessary to submit the search warrant given in this situation to the approval of the judge. Some authors also stated that the provisions of the Constitution have the ability to be applied directly, and it was concluded that the search warrant should be submitted to the approval of the judge. When the subject is examined in terms of high judicial decisions, it is seen that the comments made by the first-instance courts on the subject are out of the scope of the review. In this study, opinions in the doctrine and judicial decisions will be evaluated.

^(*) Araştırma Makalesi.
Hakem denetiminden geçmiştir.

Gönderim Tarihi: 13.09.2021, Makalenin Kabul Tarihi: 14.12.2021.

GİRİŞ

Ceza muhakemesinde bir suçun işlendiğine dair şüphe edinilmesi halinde, suçun işlenip işlenmediğini ve işlenmişse kim tarafından işlendiğini ortaya çıkarabilmek için yargılamanın yapılabilmesi veya verilebilecek hükmün yerine getirilebilmesi amacıyla temel hak ve özgürlüklere müdahale niteliğinde olan koruma tedbirlerine başvurmak gerekebilir¹.

Koruma tedbirlerinin uygulanması ile temel hak ve özgürlüklere müdahale edildiğinden, koruma tedbirleri kanun ile sınırlı sayıda belirlenmiştir. Hukukumuzda CMK m. 90 ve devamında koruma tedbirleri başlığı altında yakalama ve gözaltı, tutuklama, adli kontrol, arama ve elkoyma, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, denetlenmesi ve kayda kalınması, gizli soruşturmacı atanması ve teknik araçlarla izleme tedbirleri düzenlenmiştir.

Bu çalışmada öncelikle genel hatlarıyla adli arama ve usulü incelenecek, sonrasında Anayasa m. 20/2-c. 2 ve m. 21/c. 3'deki düzenlemeler ışığında hukukumuzda arama kararının onaylanması kurumunun bulunup bulunmadığı tartışılacaktır.

I. TÜRK CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA ADLİ ARAMA

A. Genel Olarak

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) m. 8 ve Anayasa m. 20/1 ve 21 özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkını ve konut dokunulmazlığını teminat altına almıştır. Ancak AİHS ve Anayasa bu haklara ilişkin bir kısım sınırlama sebeplerine yer vermiştir.

Anayasa'ya göre millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerine bağlı olarak kişilerin üstü, özel kâğıtları ve eşyası ancak hâkim kararı ile gecikmesinde sakınca olan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri ile aranabilir ve yine aynı sebeplerle ve aynı usulle kişilerin konutlarına girilerek arama ve elkoyma işlemi yapılabilir (m. 20/2 ve 21). Yapılacak sınırlamanın sınırı da Anayasa m. 13'te çizilmiştir. Buna göre “*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz*”.

AİHS m. 8/2 de kişilerin özel hayatı ve aile hayatı ile konutuna saygı gösterilmesi hakkının sınırlanabileceği halleri düzenlemektedir. Buna göre “*Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir*”.

Görüldüğü üzere gerek Anayasa gerekse de AİHS kişinin özel hayatı, aile hayatı ve konutuna yönelik müdahalelerin demokratik bir toplumda gerekli olduğu ölçüde, belirtilen sebeplerle ve kanunla öngörülmüş olması kaydıyla yapılabileceğini hüküm altına almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi önüne gelen olaylarda müdahalenin AİHS'e ve Anayasa'ya uygunluğu için bu şartların varlığını aramaktadır².

¹ CENTEL, Nur / ZAFER, Hamide: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 17. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 369; DOĞAN, Duygu Çağlar: “Ceza Muhakemesinde Adli Arama”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2011, Sayı 92, s. 160; KESKİN KIZIROĞLU, Serap: “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Basit Arama (Adli Arama)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt 58, Sayı 1, s. 141; YENİSEY, Feridun / NUHOĞLU, Ayşe: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 322 vd.

² YILMAZ, Yeşim: “Bir Ceza Muhakemesi İşlemi Olarak Adli Arama”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2016, Sayı 124, (YILMAZ, Y.), s. 251-252; YILMAZ, Zahit: “Özel Hayat ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı Kapsamında ‘Konutta Arama’”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2011, Sayı 17, (YILMAZ, Z.), s. 166 vd.

Anayasa m. 20/2 ve 21'in verdiği yetki ile bu haklara bir müdahale niteliğindeki arama ve elkoyma işlemlerinin nasıl yapılacağı CMK'nın 116. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir³. Ayrıca ikincil mevzuat olarak Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği⁴ (Yönetmelik) ile Suç Eşyası Yönetmeliği⁵ bulunmaktadır.

B. Adli Aramanın Usulü

Bir koruma tedbiri⁶ olan adli arama Yönetmelik m. 5'te, “[b]ir suç işlemek veya buna iştirak veya hut yataklık etmek makul şüphesi altında bulunan kimsenin, saklananın, şüphelinin, sanığın veya hükümlünün yakalanması ve suçun iz, eser, emare veya delillerinin elde edilmesi için bir kimsenin özel hayatının ve aile hayatının gizliliğinin sınırlandırılarak konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, üzerinde, özel kâğıtlarında, eşyasında ve aracında yapılan araştırma işlemi” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere ceza muhakemesi hukukumuzda aramanın konusunu konut, işyeri ve aramanın muhatabının kendisine ait diğer yerleri, özel kâğıtları, eşyası ve aracı oluşturmaktadır. Şüpheli veya sanığın kaba dış beden muayenesi hariç, kişilerin bedenleri üzerinde yapılacak arama benzeri işlemler bu kapsamda değerlendirilmemektedir⁷. Bunlar CMK m. 75 ve devamında beden muayenesi işlemi olarak adlandırılmaktadır ve farklı usullere tabidir. Ayrıca, arama kararı alınmasını gerektirmeyen istisnai haller Yönetmelik m. 8'de sayılmıştır⁸. Bunun yanında arama ile gizli olanın elde edilmesi amaçlandığından çıplak gözle görülen şeyin bulunduğu yerden alınması da arama sayılmayacaktır⁹.

Hukukumuzda göre adli arama şüpheli veya sanığın yakalanması ve/veya suça dair delillerin elde edilmesine yönelik olarak yapılır (CMK m. 116/1 ve 117/1). Arama sonucuna göre yakalama veya elkoyma tedbirlerinin uygulanması söz konusu olabilecektir. Fakat arama yapılmadan da elkoymanın uygulanması mümkündür. Söz gelimi, bir eşyanın kişinin muhafazası altında olduğu biliniyor ancak arama sonucunda ele geçirilemeyeceği düşünülüyorsa veya eşyanın nerede saklandığı bilinmiyorsa elkoyma tedbiri uygulanır¹⁰. Lakin tek başına elkoyma kararı kişinin üzerinin, konutunun veya eşyasının aranmasını sağlamaz¹¹. Bu doğrultuda CMK'da hakkında elkoyma kararı bulunan eşya veya malvarlığı değerinin kişilerce tesliminin zorunlu olduğu, aksi halde kişiler hakkında disiplin hapsi uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır (CMK m. 124/1). Buradaki zorunluluğun şüpheli, sanık ve tanıklıktan çekinebilecek kişiler hakkında uygulanamayacağı belirtilmesi gerekir (CMK m. 124/2).

Arama kararı verilebilmesi için şüpheli veya sanığın yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe bulunması gerekir (CMK m. 116/1). Makul şüphe, Yönetmelik

³ Bunun dışında özel kanunlarda arama ve elkoymaya ilişkin özel hükümler vazedilmiştir (5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu m. 9, 6831 sayılı Orman Kanunu m. 88, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu m. 58, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu m. 88, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu m. 142 ve 146 gibi).

⁴ 01.06.2005 tarih ve 25832 sayılı Resmî Gazete.

⁵ 23.03.2016 tarih ve 29662 sayılı Resmî Gazete.

⁶ *Centel / Zafer*, kanundaki yerinin aksine aramanın bir koruma tedbiri değil delile ulaşmak için başvurulmuş bir araştırma vasıtası olduğu kanaatinde. Bkz. *CENTEL / ZAFER*, s. 451.

⁷ DOĞAN, s. 160; KESKİN KIZIROĞLU, s. 146, 154; ÖZBEK, Veli Özer / BACAĞSIZ, Pınar: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2006, Sayı 1, s. 171; ÖZBEK, Veli Özer / DOĞAN, Koray / BACAĞSIZ, Pınar: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 288; ÖZEL, Kadir Can: “Bir Koruma Tedbir Olarak Arama”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt 21, Özel Sayı: Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, s. 1225 ve 1240; YILMAZ Y., s. 267-268; Yargıtay, CGK., T. 25.11.2014, E. 2013/9-610, K. 2014/512; T. 15.03.2005, E. 2005/10-15, K. 2005/29.

⁸ Ayrıntılı açıklama için bkz. GÜLŞEN, Recep: “Kolluk Görevlileri Tarafından, İşlenen Suç Dolayısıyla Arama Kararı veya Emri Gerekmeyen Kendiliğinden Arama Yapılabilen Haller”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, 2010, Sayı 9, s. 17 vd.; KESKİN KIZIROĞLU, s. 154 vd.; bu doğrultudaki kararlar için bkz. Yargıtay, CGK., T. 26.06.2018, E. 2016/20-761, K. 2018/305, T. 16.05.2019, E. 2016/20-431, K. 2019/436, T. 06.12.2018, E. 2016/20-851, K. 2019/619.

⁹ ÖZBEK / DOĞAN / BACAĞSIZ, s. 287; ÖZTÜRK, Bahri / TEZCAN, Durmuş / ERDEM, Mustafa Ruhan / SİRMA GEZER, Özge / SAYGILAR KIRIT, Yasemin F. / ALAN AKCAN, Esra / ÖZAYDIN, Özdem / ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser / ALTINOK VILLEMIN, Derya / TOK, Mehmet Can, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 503 ve 510; YENİSEY / NUHOĞLU, s. 409; Yargıtay, CGK., T. 17.01.2017, E. 2016/7-63, K. 2017/9, T. 02.05.2019, E. 2016/20-465, K. 2019/369.

¹⁰ *CENTEL / ZAFER*, s. 463.

¹¹ *CENTEL / ZAFER*, s. 463.

m. 6/1-2’de aramanın yapılacağı zaman, yer ve ilgili kişinin veya onunla birlikte olanların davranış tutum ve biçimleri, kolluk memurunun taşındığından şüphe ettiği eşyanın niteliği gibi sebepler göz önünde tutularak belirlenen, hayatın akışına göre somut olaylar karşısında genellikle duyulan somut olgulara dayanan şüphe olarak tanımlanmaktadır. Yönetmelik’e göre makul şüphede ihbarı veya şikâyeti destekleyen emarelerin var olması gerekir (Yönetmelik m. 6).

Arama kararında aramanın nedenini oluşturan fiilin; aranılacak kişi, aramanın yapılacağı konut veya diğer yerin adresinin ya da eşyanın; karar veya emrin geçerli olacağı sürenin belirtilmesi gerekir¹² (CMK m. 119/2).

Konutta, işyerinde veya diğer kapalı yerlerde yapılacak arama işlemi kural olarak güneşin doğuşundan bir saat sonra başlayan ve batışından bir saat öncesine kadar devam eden süre olarak tanımlanan [5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) m. 6/1-e] gündüz vakti yerine getirilir. Ancak suçüstü halinde (CMK m. 2/j), gecikmesinde sakınca bulunan hallerde veya yakalanmış ya da gözaltına alınmış olup firar eden kişi, tutuklu veya hükümlünün yeniden yakalanması amacıyla yapılan aramalarda bu kural geçerli değildir (CMK m. 118).

Arama, kural olarak hâkim kararı üzerine ancak gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılmadığı durumlarda ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri tarafından yapılabilir. Ancak kolluk amirinin yazılı emriyle konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama yapılamaz. Başka bir ifadeyle sadece kişilerin üstünde, eşyasında ve kamuya açık alanlarda bu şekilde arama yapılabilir¹³. Görüleceği üzere CMK, Anayasa’dan aldığı yetkiyle, arama kararının hâkim tarafından verileceğini, ancak kanunla yetkili kılınmış Cumhuriyet savcısı veya kolluk amirinin de istisnai hallerde arama kararı verme yetkisinin bulunduğu hükme bağlamıştır (CMK m. 119/1 ve Anayasa m. 20/2 ve 21). Kolluk amirinin yazılı emriyle yapılan arama ve bunun sonuçları Cumhuriyet başsavcılığına gecikmeksizin bildirilir (CMK m. 119/1 ve Yönetmelik m. 7/5). Gecikmesinde sakınca bulunan hal kapsamında kolluk amirinin yazılı emri ile arama kararı verilen hallerde verilen kararın hâkim tarafından denetlenebilmesi için Cumhuriyet savcısına neden ulaşılmadığına, Cumhuriyet savcısının hangi vasıtalarla arandığına ilişkin bilgi ve belgelerin dosyaya eklenmesi gerekir (Yönetmelik m. 7/3). Hâkim dışında diğer makamların şartlar dâhilinde arama kararı verebilmesi için gecikmesinde sakınca bulunan hal söz konusu olmalıdır¹⁴. Bu hal, Yö-

¹² Ayrıntılı bilgi için bkz. ÇÖPOĞLU, Hakan Serdar: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama Koruma Tedbirinde Belirlilik İlkesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2019, Sayı 1, s. 161 vd. AİHM de suça ve aramaya konu hususları yeterince açıklamayan veya lafzen çok geniş kapsamlı arama emirlerini sözleşmeye aykırı bulmaktadır. Bkz. AİHM, Bağiyeva / Ukrayna, B. No: 41085/05, T. 28.06.2016, § 52; Aydemir / Türkiye, B. No: 17811/04, T. 24.05.2011, § 97-98; Von Rossem / Belçika, B. No: 41872/98, T. 09.12.2004, § 44; Roemen ve Schmit / Lüksemburg, B. No: 51772/99, T. 25.02.2003, § 70; Elçi ve Diğerleri / Türkiye, B. No: 23145/93 25091/94, T. 13.11.2003, § 698 ve 699; Funke / Fransa, B. No: 10828/84, T. 25.02.1993, § 57; Ernst ve Diğerleri / Belçika, B. No: 33400/96, T. 15.07.2003, § 116. Ancak AİHM, terörle mücadele kapsamında hangi eşyaların aranacağına dair netlik bulunmaması nedeniyle bu konuda bir miktar esnek davranılmasının mümkün olduğuna karar vermiştir. Bkz. AİHM, Sher ve Diğerleri / Birleşik Krallık, 5201/11, T. 20.10.2015, § 174.

¹³ DOĞAN, s. 173; ÖZEL, s. 1235; ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA GEZER / SAYGILAR KIRIT / ALAN AKCAN / ÖZAYDIN / ERDEN TÜTÜNCÜ / ALTINOK VILLEMIN / TOK, s. 507; ŞAHİN, Cumhuriyet / GÖKTÜRK, Neslihan: *Ceza Muhakemesi Hukuku-I*, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 324; ÜNVER, Yener / HAKERİ, Hakan: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 417; YENİSEY / NUHOĞLU, s. 418; YILMAZ Y., s. 262.

¹⁴ Adli aramalar bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hal Yönetmelik m. 4’te “Derhal işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi ihtimalinin ortaya çıkması ve gerektiğinde hâkimden karar almak için vakit bulunamaması hali” olarak tanımlanmıştır. “Gecikmede sakınca bulunduğundan söz edebilmek için de, ilgilinin hâkime başvurup karar aldıktan sonra tedbiri uygulamak istemesi halinde o tedbirin uygulanamaz duruma düşmesi ya da uygulanması halinde dahi beklenen faydayı vermemesi söz konusu olmalıdır”. Bkz. Yargıtay, CGK., T. 29.11.2005, E. 2005/7-144, K. 2005/150.

“Cumhuriyet savcısının arama konusundaki istisnai yetkisinin doğabilmesi için gereken kanuni şartlar oluşmadan, verilen arama emri ile buna dayalı olarak gerçekleştirilen arama işleminin hukuka aykırı olduğu ve arama sonucu elde edilen suça konu tabanca ve eklerinin de hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmiş delil olduğunun kabulünde zorunluluk bulunmaktadır.” Bkz. Yargıtay, CGK., T. 25.11.2014, E. 2014/8-166, K. 2014/514.

“Mesai saatleri içerisinde gecikmesinde sakınca bulunan halin nedeni belirtilmeksizin savcı tarafından verilmiş arama kararının usulüne uygun olmaması karşısında, hukuka aykırı arama sonucu ele geçen eşyanın yasak delil niteliğinde olduğu...” Bkz. Yargıtay, 7. CD, T. 26.12.2019, E. 2019/1925, K. 2019/39845.

Ayrıca konu ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. İNCİ, Z. Özen: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Cumhuriyet Savcısı ve Sulh Ceza Hâkimi (Soruşturma Makamları) Arasındaki Gri Alan: Gecikmesinde Sakınca Bulunan Hal Kavramı ve Soruşturma Evresinde Temel Haklara Müdahale Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2016, Cilt 65, Sayı 4, s. 1997 vd.

netmelik m. 4'te “*derhâl işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi ihtimâlinin ortaya çıkması ve gerektiğinde hâkimden karar almak için vakit bulunmaması hali*” olarak tanımlanmıştır.

Arama yapılırken kural olarak Cumhuriyet savcısının hazır bulunması gerekir. Eğer aramada Cumhuriyet savcısı bulunamıyorsa konutta, işyerinde veya diğer kapalı yerlerde arama yapabilmek için o yerdeki ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulur. Arama askerî mahallerde gerçekleştirilecek ise Cumhuriyet savcısı nezaretinde askerî makamların katılımı ile adli kolluk arama işlemini gerçekleştirir. Cumhuriyet savcısının bulunmadığı hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle de askerî makamların katılımıyla adli kolluk görevlileri tarafından arama yapılabilir (CMK m. 119/4 ve 5).

Arama kararı ile şüpheli veya sanığın ya da başka bir kişinin üstünün, eşyasının, konutunun, işyerinin veya ona ait diğer yerlerin aranması mümkündür (CMK m. 116/1 ve 117/1). Ancak şüphelinin veya sanığın bulunduğu yerler ile izlendiği sırada girdiği yerler haricinde arama yapılması hali dışındadır, şüpheli veya sanık dışındaki kişiler hakkında yapılacak aramada aranan kişinin veya suçun delillerinin belirtilen yerlerde bulunduğu kabul edilebilmesine olanak sağlayan olayların varlığı gereklidir (CMK m. 117/2-3). Kanun'un bu ifadesinden şüpheli ve sanık dışındaki kişiler bakımından makul şüpheye göre daha somutlaşmış bir şüphenin işaret edildiği anlaşılmaktadır¹⁵.

Arama sırasında aranacak yerlerin sahibi veya eşyanın zilyedi aramada hazır bulunabilir. Eğer bu kişiler arama sırasında bulunmazlarsa bu kişilerin temsilcisi veya ayırt etme gücüne sahip hısımlarından birisi veya kendisiyle birlikte oturmakta olan bir kişi veya komşusu hazır bulundurulur. Arama esnasında aramanın muhatabı olan kişinin avukatının hazır bulunmasına engel olunamaz (CMK m. 120).

Arama işlemi tutanağa bağlanır¹⁶. Aramaya katılmış olanlar ve aramada hazır bulunanlarca bu tutanak imzalanır, tutanağa işlemi yapanların açık kimlik bilgileri yazılır (CMK m. 119/3 ve Yönetmelik m. 11/2).

Anayasa m. 38/6 ve CMK m. 217/2 gereğince kanuna aykırı yapılan arama ve elkoyma işlemi sonucunda elde edilen deliller hukuka aykırı olarak elde edilmiş olduğundan bu deliller muhakemede kullanılamaz¹⁷.

Ayrıca aramanın ölçsüz bir şekilde gerçekleştirilmiş olması halinde ilgili kişilerin maddi ve manevi zararlarının giderilmesini devletten isteyebilecekleri CMK m. 141/1-i'de düzenleme altına alınmıştır¹⁸.

¹⁵ DOĞAN, s. 166; KESKİN KIZIROĞLU, s. 149-150; ÖZBEK / BACAĞSIZ, s. 162-163; ÖZBEK / DOĞAN / BACAĞSIZ, s. 295; ÖZEL, s. 1233; ÜNVER / HAKERİ, s. 410; YILMAZ Y., s. 254 ve 260; Yargıtay, CGK., T. 18.10.2016, E. 2016/10-57, K. 2016/374.

¹⁶ Arama tutanağında bulunması gereken hususlar için bkz. Yönetmelik m. 11.

¹⁷ YILMAZ Y., s. 289-294; “*Bu itibarla; sanığın konutunda hukuka aykırı olarak gerçekleştirilen arama işleminde elde edilen maddi delil ile buna ilişkin düzenlenen ekspertiz raporlarının Yerel Mahkemece hükme esas alınmasında isabet bulunmamaktadır.*” Bkz. Yargıtay, CGK., T. 29.11.2005, E. 2005/7-144, K. 2005/150. Benzer nitelikte T. 17.11.2009, E. 2009/7-160, K. 2009/264; T. 25.11.2014, E. 2014/8-166, K. 2014/514; T. 28.04.2015, E. 2013/464, K. 2015/132; T. 14.03.2017, E. 2016/20-348, K. 2017/140; AYM, T. 23.12.2015, E. 2014/195, K. 2015/116; Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, T. 01.02.2018, § 54-56; Yaşar Yılmaz, B. No: 2013/6183, T. 19.11.2014, § 55-59. Ancak Yargıtayın yapılan işlemin geçerliliğini etkilemeyen basit usul hatalarının bu kapsamda değerlendirilmeyeceğine yönelik aksi yönde kararları da bulunmaktadır. Bkz. Yargıtay, CGK., T. 13.3.2012, E. 2011/8-278, K. 2012/96; T. 26.6.2007, E. 2007/7-147, K. 2007/159). Yine aynı yönde bkz. AYM (Yüce Divan), T. 19.12.2012, E. 2011/1, K. 2012/1; Jakop Gabriel, B. No: 2013/2392, T. 15.04.2015, § 46-50; konu ile ilgili olarak AİHM kararı için bkz. AİHM, Aydemir / Türkiye, B. No: 17811/04, T. 24.05.2011, § 90.

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. İNCİ, s. 2036 vd. Yargıtay 12. Ceza Dairesi vermiş olduğu bir kararında AİHM'in Aydemir / Türkiye kararına atıfta bulunarak hakkında yapılmakta olan bir soruşturma veya kovuşturmanın bulunması veya suç ihbarı üzerine işin esaslı araştırılıp şüpheli veya sanığın yakalanması veya suç delillerinin bulunduğu hususunda makul şüphe değerlendirilmesi ve başka suretle delil elde edilme imkanının bulunup bulunmadığı ve buna ait somut gerekçeler de gösterilmek suretiyle AİHM kararındaki ölçütler de nazara alınarak arama kararı verilmesi gerekirken telefon ihbarı üzerine yetkili Cumhuriyet savcılığınca işin gerçeği araştırmaya başlanmadan, ortada makul şüphe olduğuna dair bir delil ve başka kişi veya olaylar hakkında yapılan bir soruşturma da bulunmadığı ve yapılan aramanın AİHM kararındaki ölçütlere ve ilkelere uygun olmadığı gerekçesiyle davacı lehine makul bir manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. T. 24.12.2013, E. 2013/9105, K. 2013/30731.

II. CUMHURİYET SAVCISI VEYA KOLLUK AMİRİ TARAFINDAN VERİLEN ARAMA KARARININ HÂKİM ONAYINA SUNULMASI

A. Anayasa'daki Durum

Anayasa'nın özel hayatın gizliliğini ve konut dokunulmazlığını düzenleyen maddelerinde yer verilen ve yukarıda belirtilen sebeplerden biri veya birkaçı gereğince usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça veya kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça kimsenin üstünün, özel kâğıtlarının, eşyasının ve konutunun aranmayacağı ve elkoyma işlemi yapılamayacağı düzenleme altına alınmıştır (AY m. 20/2-c. 1, 21/c. 2). Hâkim tarafından arama kararı verilmeyen hallerde “**Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.**” (Anayasa m. 20/2-c. 2-3 ve m. 21/c. 3-4).

Yukarıda da belirtildiği üzere arama ve elkoyma birbirinden ayrı koruma tedbirleridir. Bu bağlamda Anayasa'daki düzenlemelerinin neyi işaret ettiğine dikkat edilmesi gerekir. Anayasa hükümlerinden anlaşıldığı üzere arama kararının hâkim kararı dışında yetkili merci kararıyla yapıldığı hallerde kararın hâkimin onayına sunulması gerekir¹⁹.

B. CMK'daki Durum

Anayasa hükümleri doğrultusunda CMK'da elkoymanın onaylanması “**Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde elkoyma kendiliğinden kalkar.**” şeklinde düzenlenmiştir (m. 127/3)²⁰. Bu hükmün Anayasa m. 20/2-c. 2-3 ve m. 21/c. 3-4'teki hükümler ile esas itibarıyla aynı olduğu söylenebilir ise de Anayasa'da belirtilen yetkili merciin kararı ile arama ve elkoyma yapıldığı hallerde arama ile elkoyma kararının hâkim onayına sunulacağı yönündeki düzenlemenin sadece elkoyma kararının hâkim onayına sunulacağı yönünde ihdas edildiği anlaşılmaktadır. Bu haliyle CMK'nın arama kararının onaylanmasını düzenlemediği görülmektedir.

C. Doktrinindeki Görüşler

Anayasa'da düzenleme altına alınan bir hükme kanunlarda yer verilmemesi hali anayasa hukuku doktrininde yasama organının ihmali, yasama ihmali veya parlamento hareketsizliği olarak adlandırılmaktadır²¹. Anayasa hukuku ve ceza muhakemesi hukuku doktrininde konuya farklı yaklaşımlarda bulunulmuş ve çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Teziç'e ve kendisi ile aynı görüşte olan yazarlara göre Anayasa'da öngörülen bir konunun kanun koyucu tarafından eksik düzenlenmesi durumunda kanun, Anayasa'ya uygun değildir; fakat aykırı da değildir²². Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda gerek 1961 Anayasası'nın gerekse 1982 Anayasası'nın yürürlükte olduğu dönemlerde vermiş olduğu kararları da çoğunlukla eksik düzenlemenin anayasaya

¹⁹ Gözler, 2001 yılında 4709 sayılı Kanun m. 5 ve 6 ile Anayasa m. 20 ve 21'de yapılan bu değişikliğin kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı olduğunu, bu değişiklik ile yetkili merciin kararının onaylanmasının idare hukukunda görülen “vesayet denetimi” niteliğinde olduğunu ifade etmektedir. Bkz. GÖZLER, Kemal: “3 Ekim 2001 Tarihli Anayasa Değişikliği: Bir Abesle İştigal Örneği”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 2002, Cilt 19, s. 346. Yazar bir başka eserinde hâkimin yetkili merciin arama kararını onaylama veya onaylamama işleminin yargısal değil idari bir işlem olduğunu ifade etmektedir. Bkz. GÖZLER, Kemal: *İdare Hukuku, Cilt-1*, 1. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2003, s. 534.

²⁰ Aynı düzenleme Suç Eşyası Yönetmeliği m. 5/5'te de bulunmaktadır.

²¹ ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz: “Yeni Bir Anayasa Yargısı ve Anayasa Mahkemesi”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 1997, Cilt 14, s. 233 vd.; ÇAĞLAR, Bakır: “Anayasa Yargısında Yorum Problemi Karşılaştırmalı Analizin Katkıları”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 1984, Cilt 5, Sayı 1-3, s. 33; XIV. Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı, *Anayasa Yargısında Yasama İhmali Sorunları Konulu Anket Hakkında Türkiye Raporu*, https://www.confueconstco.org/reports/rep-xiv/report_Turkey_tu.pdf (E.T.: 10/09/2021), s. 2. Yasama ihmali konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. AL MAFRACHI, Nagham Fadhil: *Yasama İhmali ve Anayasa Mahkemesinin Rolü Irak ve Mısır Hukuku Açısından Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2017, s. 2 vd.

²² TEZİÇ, Erdoğan: *Anayasa Hukuku*, Beta Yayıncılık, 14. Baskı, İstanbul, 2012, s. 240; ALİEFENDİOĞLU, s. 236; GÖZLER, Kemal: *Türk Anayasa Hukuku*, 3. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2019, (Kısaltma: *Anayasa*), s. 1129-1130; ÖZBUDUN, Ergun: *Türk Anayasa Hukuku*, 10. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 402.

aykırılık teşkil etmediği yönündedir²³. *Teziç* böyle bir durumda Anayasa'nın doğrudan uygulanmasının bir çözüm olarak düşünülebileceğini, nitekim 1961 Anayasası'nın yürürlükte olduğu dönemde bu yönde Anayasa Mahkemesi kararları olduğunu ifade etmiştir²⁴.

Kaboğlu ihmal yoluyla anayasaya aykırılığın Türk anayasa hukuku doktrininde kabul görmediğini ifade ettikten sonra AİHM'in geliştirdiği olumlu yükümlülükler kuramı yoluyla kamu iktidarlarının hareketsizliğinin yaptırıma tabi tutulabileceğini belirtmiştir. Yazar, AİHM hâkimi Malinverdi'nin de sözleşmenin güvence altına aldığı hakların tam olarak gerçekleşmesini kolaylaştıran normları kabul etme yükümlülüğünü ulusal yasama organları için getirdiğini belirttiğine atıfla bu konuda Anayasa Mahkemesinin de benzer bir yorum getirmesi gerektiğini kaydetmiştir²⁵.

Akillioğlu ise soyut ve genel hükümler içeren Anayasa hükümlerinin, kanunlar ile düzenleneceğini ve bu şekilde uygulanacağını, ancak istisnaen açık, ayrıntılı, kesin kurallar içeren anayasal hükümlerin doğrudan uygulanabileceğini ifade etmektedir²⁶.

Ünver / Hakeri esasen Cumhuriyet savcısı ve kolluk amirinin yazılı emri konusunda arama ile benzer hüküm getirmiş olan CMK'nın elkoymada ayrıca hâkim onayını aradığını, bunun nedeninin elkoyma tedbirinin halen devam etmesi olduğunu belirtmiştir. Yazarlara göre, aramada hâkim onayı aranacak olsa bile arama işlemi sona erdiğinden bunun somut bir faydası bulunmayacaktır²⁷. Aynı görüşte olan *Şahin / Göktürk*'e göre aramanın amacı suç delillerinin elde edilmesi ise ortada elde edilen bir delil olmadığı halde arama kararının hâkim onayına sunulmasının pratik faydası yoktur. Amaç şüphelinin veya sanığın yakalanması ise zaten hâkim veya Cumhuriyet savcısının haberi olacağından arama kararının hâkim onayına sunulmasına gerek bulunmamaktadır²⁸.

Bazı yazarlar, CMK'da sadece elkoyma işleminin onaylanması kurumu düzenlendiğinden, hâkim kararı olmadan verilen arama emirlerinin hâkim onayına sunulmasının gerekli olmadığını ifade etmişlerdir²⁹.

²³ “Anayasa Mahkemesinin iptal yetkisi ancak var olan bir hüküm dolayısıyla işleyebilir. **Hüküm yokluğunun iptal konusu olabilmesi düşünülemez.**” Bkz. AYM, T. 20.05.1963, E. 1963/174, K. 1963/115. “Bir kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğunun iddia edilebilmesi için söz konusu hükmün metin olarak, Anayasa'nın koyduğu esaslara aykırı bir kural koymuş olması gerekir. Hal böyle olunca Anayasa Mahkemesinden Anayasa'ya aykırı olan bir kanun hükmünün uygulama alanından kaldırılmasını sağlamak amacı ile iptal kararı istenebilir. Yoksa bir hükmün uygulama alanının genişletilmesi amacı ile veya değiştirilmesini sağlamak için iptal isteminde bulunulmasına ve hüküm yokluğunun iptal konusu olmasına Anayasa hükümleri elverişli değildir. ... Maddede eksik olan ceza işlerine ilişkin hükmün düzenlenmesi suretiyle tamamlanmasının yasama organının yetkisi içinde bulunduğu açıktır.” Bkz. AYM, T. 05.05.1964, E. 1963/89, K. 1964/36). Aynı yönde bkz. AYM, T. 24.11.1987, E. 1987/24, K. 1987/32. “... Anayasa Mahkemesinden, ancak Anayasa'ya aykırı olan bir kanun hükmünün uygulama alanından kaldırılmasını sağlamak için iptal kararı istenebilir, yoksa bir hükmün, uygulama alanının genişletilmesi amacı ile, değiştirilmesini sağlamak için iptali istenemez. Zira bu yolda bir istemde, söz konusu hükmün iptali değil, daha geniş bir alana yayılmak suretiyle uygulamada kalması amacı bulunmaktadır ki bu suretle istemin kendisi dahi, mevcut hükümde Anayasa'ya bir aykırılık değil, ancak, davacının düşüncesine göre, bir eksikliğin bulunduğunu ifade etmiş olmaktadır.” Bkz. AYM, T. 21.10.1963, E. 1963/172, K. 1963/244; AYM, T. 18.01.1989, E. 1988/3, K. 1989/4. Ancak aksi yöndeki bir karar için bkz. AYM, T. 25.02.1986, E. 1985/1, K. 1986/4 (Aktaran TEZİÇ, s. 240, dn. 156): “... bu eksikler Anayasa'nın buyruğuna uygun bir düzenlemenin yapılmadığını göstermektedir. Böylece anayasal zorunluğu ortadan kaldıran ve öngörülen sonuçların sağlanmasını engelleyen nitelikteki bu eksiklikler Anayasa'ya aykırılığı oluşturmaktadır.”

²⁴ TEZİÇ, s. 240-241; ÇAĞLAR, s. 33-34; GÖZLER, *Anayasa*, s. 1129; ÖZBUDUN, s. 402. Fakat söz konusu kararlar incelendiğinde, bu kararların Anayasa hükümlerinin yürürlüğe girmesinden önce yürürlükte olan kanunların sonradan yürürlüğe giren Anayasa hükümlerine aykırı olduğu hallerde, Anayasa hükümlerinin uygulanma kabiliyetinin olduğu yönelik olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu kararlar inceleme konumuz doğrudan ilgilendirmemektedir. Örneğin, AYM, T. 03.06.1976, E. 1976/13, K. 1976/31 sayılı kararda “Yasaların yürürlükten kalkması sonradan çıkan bir yasadaki önceki yasanın tümünün veya kimi hükümlerinin kaldırıldığının açıkça gösterilmesi ya da Yasanın zımnı olarak kaldırılması suretiyle olur. İspat hakkı konusunda da böyle olmuştur. Sonradan yürürlüğe girmiş olan Anayasa'nın 34. maddesi aynı konu ile ilgili olup, kendisinden önce yürürlükte olan Türk Ceza kanununun 270. maddesi ile 481. maddesinin birinci fıkrasının 1 sayılı bendinin bununla ilgili kuralını yürürlükten kaldırmış ve Anayasa bundan böyle ispat hakkıyla ilgili işlemlerin 34. maddeye göre yürütülmesini özellikle öngörmüştür.” ifadelerine yer verilmiştir. Ancak mahkemenin aksi yönünde kararları da mevcuttur. Bkz. AYM, T. 11.11.1963, E. 1963/106, K. 1963/270 (Aktaran s. ÖZAY, İl Han: “Anayasa: Özgürlükler ve İdari Kolluk Etkinlikleri,” *Anayasa Yargısı Dergisi*, 2002, Cilt 19, s. 9). 1982 Anayasası m. 177/e ile Anayasa'nın kabulü ile birlikte yürürlüğe girecek hükümleri ile mevcut kanunlar arasında uyumsuzluk var ise Anayasa hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak doktrinde bazı yazarlar bu hükmü genele yaymanın doğru olmadığını eğer bu şekilde bir yorum yapılırsa bu hükmün genel mahkemelelerin dolaylı olarak Anayasa'ya uygunluk denetimi yapabileceği şeklinde anlaşılacağı belirtmiştir. Bkz. GÖREN, Zafer: *Anayasa Hukukuna Giriş*, 2. Baskı, 9 Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir 1999, s. 320, Aktaran: ÖZAY, s. 85; TEZİÇ, s. 69.

²⁵ KABOĞLU, İbrahim Ö.: *Anayasa Hukuku Dersleri*, 15. Baskı, Legal Yayınları, İstanbul, 2020, s. 338-339.

²⁶ AKILLIOĞLU, Tekin: *İnsan Hakları I*, İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Ankara, 1998, s. 53, Aktaran: ÖZAY, s. 79.

²⁷ ÜNVER / HAKERİ, s. 427.

²⁸ ŞAHİN / GÖKTÜRK, s. 335.

²⁹ ALDEMİR, Hüsnü: *Adli-Önleme Arama ve Elkoyma*, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 60; İNCİ, s. 2019.

Centel / Zafer'e göre, yetkili merci tarafından verilen arama kararının yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulmasına ve hâkimin kararını elkoymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklamasına ilişkin Anayasa hükmüne CMK'da yer verilmediğinden somut norm niteliğindeki Anayasa hükmünün aramanın sonucunda *elkoyma yapıldığı hallerde* doğrudan doğruya uygulanması gerekir³⁰.

Özbek / Bacaksız da CMK'da hâkim denetiminin sadece elkoyma için arandığını, bu düzenlemeye göre arama elkoyma ile sonuçlanmamış ise hâkim tarafından denetim yapılması imkânının bulunmadığını, bu yönüyle CMK'nın Anayasa'ya aykırı olması nedeniyle hükmün gözden geçirilmesi gerektiğini, ancak Anayasa'daki düzenlemenin CMK'daki boşluğu doldurduğunun söylenebileceğini kaydetmiştir³¹. *Özbek / Doğan / Bacaksız* Anayasa m. 20 ve 21'de yetkili merciin arama kararının yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulması hükmüne CMK'da yer verilmemesi durumunun Anayasa'ya aykırı olduğuna yönelik görüşünü tekrar etmekle beraber, CMK m. 127/3'ün kıyasen uygulanması ile arama kararının hâkim onayına sunulması gerektiğini ifade etmiştir³².

Doktrinde birçok yazara göre CMK'da Anayasa'daki şekilde düzenleme yapılmayarak bir boşluk oluşmuştur. Söz konusu boşluk Anayasa'nın doğrudan uygulanabilecek mahiyetteki hükmü ile doldurulmalı ve arama sonucunda elkoyma yapıp yapılmasına bakılmaksızın Cumhuriyet savcısı veya kolluk amirinin verdiği yazılı arama emir derhal hâkim onayına sunulmalıdır³³. Cumhuriyet savcısı veya kolluk amirinin verdiği arama kararının hâkim onayına sunulması CMK'da açıkça düzenlenmemiş olsa da Cumhuriyet savcısı veya kolluk amirinin yazılı emri ile yapılan aramanın hâkim tarafından onaylanmaması halinde dahi arama ile elde edilen delilin kullanılabilmesi, verilen arama kararının hâkim onayına sunulmasına ihtiyaç olmadığı şeklinde yorumlanmaması gerekir. Nitekim verilen arama kararının hâkim onayına sunulması anayasal bir zorunluluktur³⁴. Bazı yazarlar CMK'da açık bir hüküm bulunmasının yerinde olacağını ifade etmektedir³⁵.

D. Yargı Kararları

Konu ile ilgili tespit edilebilen yargı kararları incelendiğinde CMK'da arama kararının onaylanması kurumunun bulunmaması nedeniyle bu şekilde bir kararın verilemeyeceğine yönelik kararlar olduğu gibi, Anayasa'nın bağlayıcılığı karşısında arama kararının onaylanmasının gerekli olduğuna yönelik kararlar verildiği de görülmektedir.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi, Cumhuriyet savcısı tarafından gecikmesinde sakınca bulunan hal bulunduğu değerlendirilerek yazılı arama kararı verildiği, söz konusu arama kararının hâkim onayına sunulduğu, sulh ceza mahkemesince talebin kararın içeriğinden anlaşılamayan bir nedenle reddedildiği, söz konusu ret kararına karşı yapılan itiraz üzerine itirazı inceleyen mahkemece itirazın kabul edildiği ve bu karara karşı kanun yararına bozma yoluna gidildiği bir olayda itirazın kabulüne karar veren asliye ceza mahkemesi kararını kanun yararına bozmuştur³⁶. Kararın ilgili kısmında "... *Yalnızca el koyma kararlarının hâkim onayına tâbi kılındığı gibi gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet Savcısının verdiği arama kararlarının icrasından sonra hâkim onayına sunulması halinde kararın onaylanmadığı halde yalnızca arama işleminin hukuka aykırılığının tespiti mahiyetinde anlam*

³⁰ CENTEL / ZAFER, s. 453; AYDIN, Murat: *Arama ve Elkoyma*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 41.

³¹ ÖZBEK / BACAŞIZ, s. 184.

³² ÖZBEK / DOĞAN / BACAŞIZ, s. 315 ve 334.

³³ DOĞAN, s. 174; GÖKCEN, Ahmet / ALŞAHİN, Mehmet Emin / ÇAKIR, Kerim / BALCI, Murat: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 456; KAZAKER, Gözde: "Adli Arama (YCGK. 25.11.2014, 2014/8-166 E., 2014/514 K.)", *Ceza Hukuku Dergisi*, 2015, Cilt 10, Sayı 27, s. 164; ŞAHBAZ, İbrahim: *Ceza Muhakemesi Kanunu, 1. Cilt*, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 1060; ÖZEN, Mustafa: *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 501; ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA GEZER / SAYGILAR KIRIT / ALAN AKCAN / ÖZAYDIN / ERDEN TÛTÛNCÛ / ALTINOK VILLEMIN / TOK, s. 509; SIRMA, Özge: "Güncel Olaylar Çerçevesinde 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Arama", *Terazi Hukuk Dergisi*, 2009, Cilt 4, Sayı 34, s. 33; YENİSEY/ NUHOĞLU, s. 421; YILMAZ Y., s. 266.

³⁴ YILMAZ Y., s. 266; KESKİN KIZIROĞLU, s. 151.

³⁵ ÖZEL, s. 1237, 1256 ve orada sayılan yazarlar.

³⁶ Yargıtay, 8. CD., T. 04.07.2013, E. 2013/6604, K. 2013/20065.

ifade edeceği ve bu şekilde oluşacak durum tespitinin yürütülen soruşturma açısından hukukî yarar sağlamayacağı aynı yasanın 119. maddesinde de gecikmesinde sakınca bulunan hallerde savcının yazılı emri ile arama yapılabileceği hükmü yer almaktadır. Kararda sulh ceza mahkemesinin arama kararının hukuka aykırı olduğu nedeni ile mi, yoksa arama kararının onaya sunulmasının gerekli olmadığına yönelik olarak mı ret kararı verdiği belli değil ise de Yargıtay 8. Ceza Dairesinin Anayasa ve CMK'nın birlikte yorumlanması neticesinde hâkim kararı dışında yetkili merciin kararıyla arama yapılan hallerde arama kararının onaylanmasının yürütülen soruşturma bakımından hukuken yarar sağlamayacağı sonucuna ulaştığı anlaşılmaktadır. Kararda Cumhuriyet savcısı veya kolluk amirinin yazılı emri ile arama yapılan hallerde arama kararının onaya sunulup sunulmayacağına yönelik doğrudan yapılmış bir değerlendirme bulunmamaktadır.

İhbar üzerine gidilen yerde bir minibüsün olduğunun, aracın bagaj kapağının açık olup bir şahsın minibüse getirilen poşetleri istif ettiğinin, diğer iki kişinin de daireden ağzı açık poşetleri araca taşıdığının, poşetlerin içinde kitap olduğunun ve bandrollerinin olmadığına, dairenin açık olan kapısından bakıldığında da çok sayıda kitabın kolilenmiş olduğunun tespit edildiği, nöbetçi Cumhuriyet savcısının gecikmesinde sakınca olduğundan bahisle minibüste ve dairede arama yapılması ve elde edilen suç eşyalarına elkonulması talimatı vermesi üzerine gece vakti dairede ve araçta arama yapıp çok sayıda sahte üretilmiş kitaba elkoyulduğu, arama ve elkoyma işleminden sonra Cumhuriyet savcısı tarafından "arama ve elkoyma işlemlerinin onanmasına" karar verilmesinin talep edildiği, sulh ceza hâkimliği kararı ile de "arama ve elkoyma işlemlerinin onanmasına" karar verildiği olayda, bölge adliye mahkemesi ceza dairesi tarafından sanığın 5846 sayılı Kanun m. 81/4 gereğince mahkûmiyetine dair karar hukuka uygun bulunarak istinaf başvurusu oyçokluğu ile esastan reddedilmiştir³⁷. Kararın muhalefet şerhi incelendiğinde CMK'da "aramanın onaylanması" şeklinde bir düzenlemenin bulunmadığının, arama işleminin hâkimin onayına tabi ve muhtaç işlemlerden olmadığına ifade edildiği, ayrıca hâkim kararı veya Cumhuriyet savcısının ya da kolluk amirinin yazılı emri olmadan gece vakti arama yapılmasının hukuka aykırı olduğunun belirtildiği görülmektedir.

Başka bir bölge adliye mahkemesi ceza dairesi kararının³⁸ içeriğinden Cumhuriyet savcısı tarafından verilen arama kararı üzerine hafta içi gündüz vakti bir adres ve bir araçta yapılan arama sonrasında bir kısım eşyanın ele geçirildiği, ardından Cumhuriyet savcılığı tarafından arama ve elkoymanın onaylanmasının sulh ceza hâkimliğinden talep edildiği, hâkimlik tarafından verilen kararlar CMK'da arama kararının onaylanmasına yönelik hüküm bulunmaması nedeniyle talebin reddine, ele geçen eşyalar bakımından ise CMK m. 127 gereğince elkoymanın onaylanmasına karar verildiği anlaşılmaktadır. Bölge adliye mahkemesi, ceza dairesi sulh ceza hâkimliğinin kararına yönelik herhangi bir belirlemede bulunmamış; ancak mahkeme kararına yönelik istinaf talebini reddetmiştir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararının³⁹ içeriğinde ilk derece mahkemesinin direnme kararında şu açıklamalara yer verdiği görülmektedir: "S... Cumhuriyet Savcılığınca 'sanığın üzerinin aranması ve el koymanın onaylanması' S... Sulh Ceza Mahkemesinden istenilmiş, mahkeme 21.01.2003 tarihli kararında '... arama ile... zaptolma...' işleminin onaylanmasına karar vermiştir. Yapılan işlem iki açıdan sakattır: Birincisi; Anayasanın 20. maddesinde 4709 sayılı kanunla yapılan değişiklikten sonra '... Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hakim onayına sunulur...' denilmiş ise de, burada onaya sunulacak olan şey 'arama' değil 'el koyma' tedbiridir. Nitekim hükmün hemen devamında, 'Hakim kararını el koymadan itibaren 48 saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar...' ifadesi bu yorumu doğrulamaktadır. İkincisi; yapılan aramanın hukuka uygun olup olmadığını, görevli mahkeme zaten yargılama aşamasında değerlendirmek zorundadır. Henüz hazırlık soruşturmasının başında Sulh Ceza Hakiminin, görevli mahkemeyi de bağlayacak bi-

³⁷ Ankara BAM, 9. CD., T. 10.04.2018, E. 2017/3501, K. 2018/1259.

³⁸ İstanbul BAM, 5. CD., T. 04.12.2018, E. 2018/1262, K. 2018/2781. Benzer nitelikte aynı daire T. 16.10.2018, E. 2018/1143, K. 2018/2222.

³⁹ Yargıtay, CGK., T. 15.03.2003, E. 2005/10-15, K. 2005/29.

çimde 'aramanın onaylanmasına' biçiminde bir karar verebilme yetki ve görevi olamaz; bu davranış hukuka uygun değildir." Yargıtay Ceza Genel Kurulu mahkemenin direnme kararı üzerine verdiği kararda ilk derece mahkemesinin alıntılanan açıklamalarına karşı bir belirlemede bulunmamış ancak direnme kararını farklı bir sebeple bozmuştur.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun bir başka kararının içeriğinde görüldüğü üzere⁴⁰, ilk derece mahkemesinin direnme gerekçesinde "Anayasa'da ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nda aramanın onaylanması usulü bulunmamaktadır. Cumhuriyet Savcılığı, mahkemedeki kanaate göre usulsüz yaptığı aramayı onaya sunmuştur ve bunun yanında tesadüfen elde edilen bir başka suç şüphesini uyandıran delil hakkında yapılan el koymanın onanmasını istemiştir. Bu iki talep birbirinden bağımsız taleplerdir. İlki usulümüzde olmamakla birlikte mahkemenin de aramanın onaylanması kararı usule uygun bir karar olmamaktadır." ibaresine yer verdiği, bir kısım açıklamalardan sonra delillerin hukuka uygun olmayan şekilde toplandığından bahisle önceki kararında direndiği anlaşılmaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında arama kurumunu etraflıca açıklamış, ancak ilk derece mahkemesinin arama kararının onaylanması usulünün CMK'da olmadığına yönelik tespiti ile ilgili herhangi bir tartışmaya yer vermemiş, tartışmayı bir başka konu üzerine toplamış ve direnme kararını onamıştır.

Başvurucu hakkında kolluk amirinin emri ile arama kararı verildiği, sonrasında arama kararının hâkim onayına sunulduğu, mahkemece "arama ve elkoyma kararının Anayasanın 20-21. maddeleri gereğince onaylanmasına" karar verildiği, başvurunun arama ve onaylanma kararlarının usule aykırı olduğu ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden bahisle bireysel başvuruda bulunulduğu olayda Anayasa Mahkemesi başvuruya konu arama işleminin dayanağı olan yetkili amirin yazılı emri mevcut olduğundan ve karar kanuni süresi içerisinde ilgili mahkemece onandığından başvurunun adil yargılama hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir⁴¹.

Burada ilgisi nedeniyle bir kısım AİHM kararlarına da temas edilmesi gerekir. Varga / Romanya kararında⁴² soruşturmayı yürüten savcı tarafından verilen karar ile mahkemeden arama emri alınmadan başvuru, başvurunun avukatı, tanık ve bilirkişi huzurunda yapılan kapsamı geniş aramanın AİHS m. 8'i ihlal ettiği kararı verilmiştir. Gutsanovi / Bulgaristan kararında⁴³ da arama kararının soruşturmayı yapan makamlarca verilmesi, aramadan önce yargısal bir inceleme yapılmaması, aramadan sonra hâkim tarafından aramanın gerekliliğine ve kanuna uygunluğuna ilişkin etkin bir inceleme yapılmaması, böylelikle kişilerin menfaatinin kamu yararına ağırlaştırılması davadaki diğer hususlarla birlikte AİHS'in ihlali olarak görülmüştür. Modestou / Yunanistan kararında⁴⁴ da önceden yapılan bir adli denetim olmadan sınırları kesin olmayan arama kararıyla başvurunun yokluğunda arama yapılması ve sonradan geçmişe yönelik herhangi bir yargısal denetim yapılmaması AİHS m. 8'in ihlali olarak görülmüştür. Işıldak / Türkiye kararında⁴⁵ o tarihte yürürlükteki mevzuata göre soruşturmayı yürüten polis tarafından verilen arama kararlarının önyargılı olabileceği ve sonradan yargısal bir denetim yapılmaması haliyle birlikte belirlenen diğer nedenlerle AİHS m. 8'in ihlal edildiğine karar verilmiştir.

E. Değerlendirme ve Görüşümüz

Anayasa m. 20/2-c. 2 ve 21/c. 3'te yetkili merci tarafından alınan arama kararının yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulacağı hüküm altına alınmıştır. Hüküm incelendiğinde yetkili merciin kararı ile kastedilenin arama ve elkoyma kararı olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle Anayasa hükmü gerek arama kararının gerekse elkoyma kararının hâkim tarafından verilmediği hallerde bunların

⁴⁰ Yargıtay, CGK., T. 25.11.2014, E. 2014/8-166, K. 2014/514.

⁴¹ AYM, Nihat Öner, B. No: 2012/1301, T. 26.02.2015.

⁴² AİHM, Varga / Romanya, B. No: 73957/01, T. 01.04.2008, § 71.

⁴³ AİHM, Gutsonavi / Bulgaristan, B. No: 34529/10, T. 15.10.2013, § 133.

⁴⁴ AİHM, Modestou / Yunanistan, B. No: 51693/13, T. 16.03.2017, § 52.

⁴⁵ AİHM, Işıldak / Türkiye, B. No: 12863/02, T. 30.09.2008, § 52.

hâkim onayına sunulması gerektiğini hüküm altına almıştır. Ancak CMK'da sadece elkoymanın onaylanmasını düzenleyen m. 127/3 hükmü yer almaktadır. Başka bir ifadeyle CMK arama kararının onaylanması hükmünü düzenleme altına almamıştır. Yukarıda belirtildiği üzere kural olarak kanuni düzenleme eksikliğinin Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülmeyeceği için, doktrinde de ifade edildiği üzere, Anayasa hükmünün doğrudan uygulama kabiliyeti olup olmadığı tartışılmalıdır.

Kanaatimizce yukarıda da belirtildiği üzere ortada Anayasa'ya aykırılık sorunu yoktur, Anayasa hükmüne CMK'da yer verilmemesi sorunu vardır. Anayasa m. 20/2-c. 2 ile 21/c. 3 hükümlerinin doğrudan uygulama kabiliyetine sahip olması nedeniyle doğrudan tatbiki mümkündür. Aksi yönde yapılacak yorum Anayasa'nın 11. maddesinde düzenleme altına alınan Anayasa'nın bağlayıcılığı ilkesine aykırı olacak ve açıkça bir Anayasa hükmünün uygulanmamasına neden olacaktır. Doktrinde bir kısım yazar tarafından yapılan ve Anayasa hükmüne rağmen konunun CMK'da düzenlenmemesi veya pratik bir faydası olmaması nedeniyle arama kararının onaylanmasına yönelik karar verilmemesi gerektiği yönündeki yorumların bu anlamda hukuki temeli bulunmamaktadır. Ele geçen eşya olmadığı takdirde arama kararının onaylanmasının gerekli olmadığını savunan görüş de aynı nedenle isabetli değildir.

Doktrindeki Anayasa m. 20/2-c. 3 ile 21/c. 3'deki hâkimin *elkoymadan* itibaren kırk sekiz saat içinde kararını açıklayacağına dair hükmün yorumu ile aramanın sonuçsuz kalması halinde arama kararının hâkim onayına sunulmasına gerek görülmediğine dair yoruma da katılmıyoruz. Nitekim Anayasa m. 20/2-c. 2 ile 21/c.3'de *yetkili merciin kararının* yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulacağı açık bir şekilde düzenleme altına alınmıştır. Elkoymanın kendine özgü aciliyet hali nedeniyle hâkimin elkoyma halinde kararını açıklaması için süre öngörülmüş olması, yapılan aramanın sonuçsuz kalması halinde verilen arama kararının hâkim onayına sunulmasına gerek olmadığı sonucuna götürmemelidir.

Doktrindeki CMK m. 127/3 hükümlerinin kıyasen uygulanması gerektiği yönündeki görüşe de katılmak mümkün değildir. Bilindiği üzere kıyas konu ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmaması halinde başvurulabilecek bir yorum yöntemidir. Oysa somut durumda Anayasa m. 20/2-c. 2 ile 21/c. 3 açık düzenleme getirdiğinden kıyas yoluna gidilmesine lüzum olmadığı kanaatindeyiz.

Ayrıca arama başlı başına temel hak ve özgürlüklere müdahale etmekte olduğundan bunun yargısal denetiminin derhâl yapılması gereklidir. Kimi hallerde verilmiş hukuka aykırı arama kararlarının şüpheli veya sanık üzerinde bir baskı aracına dönüşebileceği ve Anayasa m. 38/5'te düzenlenen kişinin kendisini ve yakınlarını suçlayan beyanda bulunmaya veya delil göstermeye zorlanamayacağına dair hükmün ihlaline yol açabileceği düşünülmelidir. Bu yolla Cumhuriyet savcısı veya kolluk amirinin yazılı emri ile verilen arama kararına dair yapılacak yargısal denetimin kovuşturma mercii olan mahkemeler tarafından yapılması gerektiği yönündeki yorum da isabetli olmayacaktır. Arama kararının denetiminin sulh ceza hâkimliği nezdinde kısa süre içinde yapılması imkânı varken bunun kovuşturma aşamasına ertelenmesi adil yargılanma ilkesiyle (Anayasa m. 36 ve AİHS m. 6) bağdaşmayacaktır. Nitekim hukuka aykırı verilmiş bir arama kararı sonucunda kişilerin özel hayatının gizliliğine ve konut dokunulmazlığına müdahale edilmekte olduğundan bu müdahalenin derhâl denetlenmesi için bir hukuki yolun bulunması gerekir.

AİHM'in hâkim kararı olmadan yapılan aramalarda bilhassa ihtiyatlı davrandığı ve bu yetkinin kullanımında kişilerin özel hayatına ve konut dokunulmazlığına keyfi müdahaleye karşı yeterli koruma sağlamak hususunda devletlerin pozitif yükümlülükleri olduğunu belirttiği, bu yetkinin kullanımına dair bağımsız bir denetim mekanizması kurulması ve yapılacak denetimin etkin olması gerektiği yönündeki içtihadı nazara alındığında, muhtemel ihlal kararlarının önlenmesi adına da Cumhuriyet savcısı veya kolluk amiri tarafından verilen yazılı emrin hâkim onayına sunulması gereklidir.

Yine de oluşabilecek duraksamaların önüne geçilebilmesi için yetkili merciin arama kararının hâkim onayına sunulmasına dair Anayasa hükmüne CMK'da da yer verilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz.

SONUÇ

Anayasa m. 20 ve 21’de hâkim kararı olmadan yetkili merciin kararıyla verilen arama ve elkoyma kararının hâkim onayına sunulması yönünde emredici hüküm vazedilmiş ise de CMK’da bu nitelikteki arama kararının denetimine ilişkin bir hükme yer verilmemesi nedeniyle elkoyma işlemi yapılmayan arama kararlarının hâkim onayına sunulup sunulmayacağı ve hukuki denetim ne şekilde yapılacağı hususu doktrinde ve yargı kararlarında tartışmalıdır.

Doktrinde bir kısım yazar bu halde verilen arama kararlarının Anayasa’nın 20. ve 21. maddelerindeki hükümler doğrultusunda hâkim onayına sunulmasının gerekli olduğunu, bir kısım yazar da CMK’da açık düzenleme olmadığından ve arama yapılıp elkoyma yapılmayan hallerde hukuken bir fayda elde edilemeyeceğini gerekçe göstererek böyle bir işleme lüzum olmadığını savunmuştur. Diğer bir görüş de mevcut durumun Anayasa’ya aykırı olduğunu savunmakla beraber aynı eser içinde CMK m. 127/3’teki hükmün kıyas yoluyla uygulanabileceğini ifade etmiştir. Tespit edilebilen yüksek yargı kararları incelendiğinde de ilk derece mahkemelerinin konu ile ilgili yaptığı değerlendirmelere rağmen bu bakımdan değerlendirme yapılmadığı için konunun tartışma dışı kaldığı görülmektedir.

Kanaatimizce AİHM’in hâkim kararı olmadan yapılan aramalarda bilhassa ihtiyatlı davrandığı ve bu yetkinin kullanımında kişilerin özel hayatına ve konut dokunulmazlığına keyfi müdahaleye karşı yeterli koruma sağlamak hususunda devletlerin pozitif yükümlülükleri olduğunu hatırlattığı içtihadı ışığında anayasanın bağlayıcılığı ilkesi de nazara alınarak doğrudan uygulanma kabiliyetine sahip Anayasa m. 20/2-c. 2 ve 21/c. 3’ün tatbiki ve arama tedbiri ile başlı başına temel hak ve özgürlüklere müdahale edilmekte olduğundan bunun yargısal denetiminin derhâl yapılmasının sağlanması gerekli olduğundan hâkim kararı olmadan yetkili merci tarafından verilen arama emirlerinin yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulması gereklidir.

KAYNAKÇA

- ALDEMİR, Hüsnü: *Adli-Önleme Arama ve Elkoyma*, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz: “Yeni Bir Anayasa Yargısı ve Anayasa Mahkemesi”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 1997, Cilt 14, s. 225-246.
- AL MAFRACHI, Nagham Fadhl: *Yasama İhmali ve Anayasa Mahkemesinin Rolü Irak ve Mısır Hukuku Açısından Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2017.
- AYDIN, Murat: *Arama ve Elkoyma*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.
- CENTEL, Nur / ZAFER, Hamide: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 17. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- ÇAĞLAR, Bakır: “Anayasa Yargısında Yorum Problemi Karşılaştırmalı Analizin Katkıları”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 1984, Cilt 5, Sayı 1-3, s. 3-34.
- ÇÖPOĞLU, Hakan Serdar: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama Koruma Tedbirinde Belirlilik İlkesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2019, Sayı 1, s. 157-229.
- DOĞAN, Duygu Çağlar: “Ceza Muhakemesinde Adli Arama”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2011, Sayı 92, s. 157-180.
- GÖKCEN, Ahmet / ALŞAHİN, Mehmet Emin / ÇAKIR, Kerim / BALCI, Murat: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- GÖZLER, Kemal: *Türk Anayasa Hukuku*, 3. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2019. (Anayasa).
- GÖZLER, Kemal: “3 Ekim 2001 Tarihli Anayasa Değişikliği: Bir Abesle İştigal Örneği”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 2002, Cilt 19, s. 326-354.
- GÖZLER, Kemal: *İdare Hukuku, Cilt-1*, 1. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2003.
- GÜLŞEN, Recep: “Kolluk Görevlileri Tarafından, İşlenen Suç Dolayısıyla Arama Kararı veya Emri Gerekmeden Kendiliğinden Arama Yapılabilen Haller”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, 2010, Sayı 9, s. 16-22.
- İNCİ, Z. Özen: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Cumhuriyet Savcısı ve Sulh Ceza Hâkimi (Soruşturma Makamları) Arasındaki Gri Alan: Gecikmesinde Sakınca Bulunan Hal Kavramı ve Soruşturma Evresinde Temel Haklara Müdahale Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2016, Cilt 65, Sayı 4, s. 1997-2046.
- KABOĞLU, İbrahim Ö.: *Anayasa Hukuku Dersleri*, 15. Baskı, Legal Kitabevi, İstanbul, 2020.
- KAZAKER, Gözde: “Adli Arama (YCGK. 25.11.2014, 2014/8-166 E., 2014/514 K.)”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2015, Cilt 10, Sayı 27, s. 145-168.
- KESKİN KİZİROĞLU, Serap: “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Basit Arama (Adli Arama)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt 58, Sayı 1, s. 139-168.
- ÖZAY, İl Han: “Anayasa: Özgürlükler ve İdari Kolluk Etkinlikleri”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 2002, Cilt 19, s. 275-286.
- ÖZBEK, Veli Özer / BACAKSIZ, Pınar: “Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2006, Sayı 1, s. 145-206.
- ÖZBEK, Veli Özer / DOĞAN, Koray / BACAKSIZ, Pınar: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- ÖZBUDUN, Ergun: *Türk Anayasa Hukuku*, 10. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2009.
- ÖZEL, Kadir Can: “Bir Koruma Tedbir Olarak Arama”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, Cilt 21, Özel Sayı: Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, s. 1217-1266.
- ÖZEN, Mustafa: *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- ÖZTÜRK, Bahri / TEZCAN, Durmuş / ERDEM, Mustafa Ruhan / SIRMA GEZER, Özge / SAYGILAR KIRIT, Yasemin F. / ALAN AKCAN, Esra / ÖZAYDIN, Özdem / ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser / ALTINOK VIL-LEMIN, Derya / TOK, Mehmet Can, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

ŞAHBAZ, İbrahim: *Ceza Muhakemesi Kanunu, 1. Cilt*, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

ŞAHİN, Cumhur / GÖKTÜRK, Neslihan: *Ceza Muhakemesi Hukuku-I-*, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

SIRMA, Özge: “Güncel Olaylar Çerçevesinde 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Arama”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2009, Cilt 4, Sayı 34, s. 29-39.

TEZİÇ, Erdoğan: *Anayasa Hukuku*, 14. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012.

ÜNVER, Yener / HAKERİ, Hakan: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

YENİSEY, Feridun / NUHOĞLU, Ayşe: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

YILMAZ, Yeşim: “Bir Ceza Muhakemesi İşlemi Olarak Adli Arama”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2016, Sayı 124, s. 247-304 (Yılmaz Y.).

YILMAZ, Zahit: “Özel Hayat ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı Kapsamında ‘Konutta Arama’”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2011, Sayı 17, s. 160-185 (Yılmaz Z.).

XIV. Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı, *Anayasa Yargısında Yasama İhmali Sorunları Konulu Anket Hakkında Türkiye Raporu*, https://www.confueconstco.org/reports/rep-xiv/report_Turkey_tu.pdf (E.T.: 10.09.2021).